

STRATEGIK MENEJMENT ASOSIDA TA'LIM JARAYONINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 1- bosqich magistranti

Majitova Munisa Oybek qizi

Annotatsiya: Strategik menejment asosidagi pedagogik boshqaruvning asosiy yondashuvlari: Strategik Rejalashtirish: Ta'lim muassasasining 3-5 yillik rivojlanish rejalari ishlab chiqish, bunda missiya va qarashlarni aniqlash. SWOT-tahlil: Ta'lim muassasasining kuchli (Strengths) va kuchsiz (Weaknesses) tomonlarini, shuningdek, imkoniyatlar (Opportunities) va tahdidlarni (Threats) aniqlash. Resurslarni Boshqarish: Pedagogik kadrlar va moddiy-texnik bazadan unumli foydalanish. Raqobatbardoshlik: Ta'lim xizmatlari bozorida muassasa o'rnini mustahkamlash. Bu yondashuvlar ta'lim tizimini yanada moslashuvchan va natijaga yo'naltirilgan qiladi.

Kalit so'zlar: SWOT, strengths, weaknesses, opportunities, threats, KPI tizimlari, kontekstual, aksiologik, tizimli-faollik, sinergetik, akmeologik.

Strategik menejment yondashuvlari asosidagi pedagogik boshqaruv ta'lim muassasasining uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun resurslarni oqilona taqsimlash, SWOT-tahlil, raqobatbardoshlikni oshirish va pedagogik jarayonni rejalashtirishni o'z ichiga oladi. Bu tizimda SWOT tahlili, Porter yondashuvlari, va strategik rejalashtirish kabi usullar qo'llanilib, ta'lim sifati va raqobatbardoshligini oshirish ta'minlanadi. Jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan tezkor o'zgarishlar va globallashtirish jarayonlari ta'lim tizimining rolini tubdan qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda. Bugungi kunda ta'lim muassasalari nafaqat bilim beruvchi ijtimoiy institut, balki iqtisodiy samaradorlikni belgilovchi muhim subyekt sifatida maydonga chiqmoqda. Shu boisdan ham ularning boshqaruv mexanizmlarini

yangilash, strategik qarorlar qabul qilishda zamonaviy menejment yondashuvlarini qo'llash tobora dolzarb tus olmoqda. Ta'lim muassasalarini samarali boshqarish jarayonida innovatsion menejment tamoyillariga asoslangan strategik yondashuvlar nafaqat tashkiliy tuzilmani optimallashtiradi, balki resurslardan oqilona foydalanish, inson kapitalini rivojlantirish va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash imkonini ham beradi. Shu ma'noda, boshqaruvning an'anaviy shakllari o'z o'rnini zamonaviy konsepsiyalarga bo'shatib bermoqda: raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt asosida qaror qabul qilish, davlat-xususiy sheriklik, sifat menejmenti va korporativ boshqaruv kabi modellar ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bunday sharoitda ta'lim muassasalari faoliyatining iqtisodiy samaradorligini baholash masalasi ham markaziy o'ringa chiqadi. Chunki strategik boshqaruv va menejment yondashuvlari o'z samarasini, avvalo, iqtisodiy natijalar orqali ko'rsatadi. Zamonaviy metodologik yondashuvlar — benchmarking, KPI tizimlari, statistika va econometrik modellar — ta'lim muassasalarining ichki imkoniyatlarini tashqi muhit bilan uyg'unlikda baholashga, natijada raqobatbardosh boshqaruv tizimini shakllantirishga xizmat qiladi. Strategik boshqaruv – tashkilotning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash maqsadida tashqi muhit omillari va ichki resurslar o'rtasidagi muvozanatni boshqarish jarayonidir. P. Druker ta'rificha, strategik boshqaruv resurslardan eng maqbul tarzda foydalanish, kelgusidagi imkoniyatlarni aniqlash va xavflarni kamaytirishga qaratilgan faoliyatni o'z ichiga oladi. H. Mintzberg esa strategiyani “reja” emas, balki “amaliy jarayon” sifatida talqin etib, tashqi omillar ta'sirida shakllanadigan moslashuvchan tizim ekanini ta'kidlaydi. Quyida fanlararo integratsiya ikki yo'nalishda ko'rib chiqiladi. Birinchisi, innovatsion pedagogik usullar va ta'limni tashkil etish shakllari orqali turli o'quv fanlarining o'zaro kirib

borishi va yagona ta'lim salohiyatini yaratish bilan bog'liq. Ikkinchisi, jamiyat axborot rivojlanishining hozirgi bosqichida ta'lim va fanda integratsiya va innovatsion jarayonlar kuchayib borayotgani bilan bog'liq. Shuning uchun bo'lajak

boshlang'ich sinf o'qituvchilari kasbiy tayyorgarlik jarayonida fanlararo bilimlarni egallashlari, fanlararo asosda ko'nikma va malakalarni shakllantirishlari kerak. Bularning barchasi ularning kasbiy harakatchanligini, mehnat unumdorligini va mehnat bozorida raqobatbardoshligini sezilarli darajada ta'minlaydi. Oliy ta'lim pedagogikasi doirasida ko'rib chiqilayotgan mazkur yondashuv kasbiy tayyorgarlikning maqsad va vazifalarini belgilash, ta'lim mazmunini tanlash, o'quv jarayonini tashkil etish va uning natijalarini baholashning umumiy tamoyillari yig'indisidir. U quyidagilardan iborat bo'ladi:

- kasbiy tayyorgarlik maqsadini nazariy asoslash;
- ta'lim mazmunini o'zgartirish zarurati va hajmini nazariy asoslash;
- tegishli texnologiyalar, shakllar va o'z ichiga olgan o'qitish usullari va ta'lim strategiyasini belgilash;
- kasbiy faoliyat natijalarini baholash mezonlari va diagnostika vositalarini ishlab chiqish hamda tayyorlash.

Shunday qilib, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ta'lim bozoriga tayyorlab berishda oliy ta'lim muassasasida mutaxassislik fanlari doirasidagi darslar bilan bog'liq o'quv jarayonini tashkil etishning asosiy ilmiy yondashuvlariga aniqlik kiritish yanada ta'limning samradorligi uchun xizmat qiladi. Kompetentsiyaga asoslangan, ta'lim oluvchiga yo'naltirilgan, axborot, kontekstual, aksiologik, tizimli-faollik, sinergetik, akmeologik, fanlararo — ushbu yondashuvlarga e'tibor qaratilayotgan ta'lim modelini kontseptual asoslash imkonini beradi. Ma'lumki. «strategik menejment» atamasi o'tgan asming 60-70-yillarida yuqori pog'onada amalga oshiriladigan boshqarishni ishlab chiqarish darajasidagi boshqarishdan farqini ifodalash uchun kundalik hayotga kirib keldi. Kasbiy faoliyat xo'jalik yuritishning barcha pog'onalarida boshqarishning qonunlari, tamoyillari, tashkiliy tuzilmalari va munosabatlari to'g'risida, Misrda nazariy bilimlar beruvchi juda ko'p

darsliklar yaratilgan. Lekin bozor iqtisodiyoti sharoitida faoliyat ko'rsatadigan har bir firmaning ichida o'ziga xos nuqtayi nazari bor. Tashqi muhit ta'siri. ichki bo'lim va bo'linmalardagi turli jarayonlar, me'yorlar, yechim qabul qilish, kommunikatsiya boshqaruv apparatiga ta'sir ko'rsatadi. Aynan shu kabi hodisalarni va ularning talqinini o'z ichiga oladi.

Misol uchun, 2000-yillarning boshlaridan boshlab dunyo bo'ylab elektron ta'lim tizimlariga qiziqish ortdi. 2002-yilda Xalqaro Ta'lim Kompaniyalari (International Society for Technology in Education, ISTE) tomonidan ishlab chiqilgan ta'limda texnologiyalardan foydalanish standartlari ta'lim tizimlarining raqamli shaklga o'tishining asosini tashkil etdi. Shu davrdan boshlab, elektron o'quv resurslari ta'lim tizimida keng qo'llanila boshladi. 2005-yilda, masalan, Yevropa Ittifoqi davlatlarida onlayn darslar va virtual sinflar orqali ta'lim olish imkoniyatlari kengaytirildi. Bu jarayon, 2010-yillarga kelib, o'zining yangi bosqichiga o'tdi va "Massive Open Online Courses" (MOOC) tizimi orqali o'qitishning global darajada tarqalishiga olib keldi. 2015-yilga kelib, O'zbekiston hukumati ta'lim tizimini raqamlashtirishga alohida e'tibor bera boshladi. Ta'lim muassasalarida elektron darsliklar, interaktiv ta'lim platformalari va boshqa elektron resurslar joriy etila boshlandi. O'zbekistonda 2017-yilda "Ta'limni raqamlashtirish bo'yicha davlat dasturi" qabul qilindi va bu dastur doirasida 2020-yilgacha barcha o'quv muassasalarini raqamli texnologiyalar bilan ta'minlash rejalashtirildi.

Shu yillar davomida, ta'lim muassasalarida innovatsion elektron o'quv resurslari, masalan, video darslar, virtual laboratoriyalar, onlayn testlar va interaktiv platformalar joriy etilib, ta'lim jarayonini yanada samarali va interaktiv qilgan. 2020-yilga kelib, COVID-19 pandemiyasi butun dunyo ta'lim tizimiga jiddiy ta'sir ko'rsatdi va o'quv jarayonini masofaviy tarzda tashkil etish zarurati yuzaga keldi. Bu davrda elektron ta'lim resurslari va platformalari, masalan, Zoom,

Microsoft Teams, Google Classroom kabi vositalar keng qo'llanildi. O'zbekistonning ta'lim muassasalarida ham ushbu texnologiyalarni keng qo'llash orqali o'quv jarayonlarini davom ettirish imkoniyati yaratildi. 2023-yilga kelib, O'zbekiston ta'lim tizimi global miqyosda raqamli ta'lim tizimlarining muvaffaqiyatli joriy etilishi bo'yicha salmoqli o'rin egalladi. Innovatsion elektron o'quv resurslari yordamida ta'limning barcha bosqichlarida o'quvchilarni tayyorlashning sifatini oshirish va o'quv jarayonining samaradorligini yanada yaxshilashga erishildi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. [https://staff.tiiame.uz/storage/users/538/books/qlLi5yDXVZzgF4oVKmbNp v47DmzrxZpNAQReYtQU.pdf#:~:text=Strategik%20boshqaruv%20bo'yicha%20 nazariyotchi%20M.%20Porter%20ta',strategiyasini%20ishlab%20chiqishning%20uchta%20yo'li%20\(yondashuv\)%20b](https://staff.tiiame.uz/storage/users/538/books/qlLi5yDXVZzgF4oVKmbNp v47DmzrxZpNAQReYtQU.pdf#:~:text=Strategik%20boshqaruv%20bo'yicha%20 nazariyotchi%20M.%20Porter%20ta',strategiyasini%20ishlab%20chiqishning%20uchta%20yo'li%20(yondashuv)%20b)

2. [https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/00119/119_i_20251017_161610_3%20\(28\).pdf](https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/00119/119_i_20251017_161610_3%20(28).pdf)

3. Jalilova D.U., Nurmamatova M., Otajonova F. Uchinchi Renessans sharoitida pedagogik ta'lim sohasida raqamli texnologiyalar. International scientific and practical conference "Economics, management and digital innovation in education: modern trends and approaches" March 13, 2024 841-843-betlar <https://doi.org/10.5281/zenodo.10810082>

4. Parveen K., Phuc T.Q., Alghamdi A.A., Kumar T., Aslam S. The contribution of quality management practices to student performance mediated by school culture: an exploratory sequential mixed-methods study // Public Secondary Schools Reports. 2024. Vol. 15, No. 2. P. 112-129. DOI: 10.1016/j.heliyon.2024.e34892

5. Parveen K., et al. School Culture as Mediator Between TQM Practices and Student Performance // Heliyon. 2024. Vol. 10, No. 15, Article e34892. P. 1-19. DOI:10.1016/j.heliyon.2024.e34892

6. Paula Y.K. Kwan. Application of Total Quality Management Concepts in Education: Problems and Issues for the Classroom Teacher // International Journal of Educational Management. 1996. Vol. <https://doi.org/10.1108/09513549610146114>